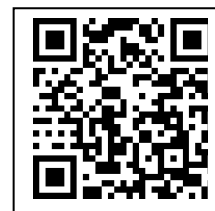

Naar website:

Historische fietsroute Leersum

Start bij Janssen Pannenkoekenhuis, Kerkplein 6, 3956 BW Leersum.

Welkom bij het startpunt van de historische fietsroute van Leersum. Deze fietsroute leidt u langs plekken die een belangrijke rol hebben gespeeld tijdens de Tweede Wereldoorlog. De fietsroute is gebaseerd op 3 grote gebeurtenissen: de slag bij de Eng in mei 1940, Dolle dinsdag in september 1944 en het drama van Leersum op 5 mei 1945. Deze gebeurtenissen worden in deze app verteld op drie locaties. Naast deze drie locaties worden ook bij andere locaties een korte toelichting gegeven. Door de QR-codes te scannen kunt u ook foto's bekijken als u bij een bepaalde locatie bent. Deze foto's en toelichting staan op de website <https://historischefietstochtleersum.jouwweb.nl/> of in de app izi.TRAVEL.

Start de fietsroute door bij de kerk over te steken en dan linksaf het fietspad op, langs de Rijksweg, richting Amerongen.

1) Oude gemeentehuis (Rijksweg 46). Oorlogsmonument.

Op 3 oktober 1944 werd er door de Duitsers een inval gedaan in het gemeentehuis als vergelding voor de ontvoering van NSB-burgemeester de Boer een maand eerder. Er werden 4 ambtenaren (F. den Hartog, A.J. Bos, A. de Ridder en P. Vlijm) en de bakker (A. v.d. Berg), die naast het gemeentehuis werkte, gearresteerd. Allen werden afgevoerd naar een concentratiekamp waar ze kwamen te overlijden.

Verder staan op het oorlogsmonument de namen op van andere verzetsmensen: De Beaufort; baron van Lynden en Roosmale Nepveu; de gebroeders Van Dijk en W. Selles, waarover bij punt 8 in deze fietsroute wordt verteld. En over Jeanne H. Pauw van Wieldrecht, waar bij punt 12 over wordt verteld.

Rij over de Rijksweg ri. Amerongen

2) De slag bij de Eng (tegenover Rijksweg 71):

Op 14 mei 1940 trokken de Duitsers op naar de Grebbelinie. Nederlandse soldaten trokken zich terug naar het westen. Zo ook het 10e regiment Infanterie, dat door de bossen bij Amerongen op de doorgaande weg bij Leersum was gekomen en daar pauzeerden langs de weg ter hoogte van de Eng. Plotseling kwamen Duitse voertuigen aangereden. De Nederlandse soldaten zochten dekking in de akkers naast de weg. Om onduidelijke redenen begonnen de Nederlandse soldaten op de Duitsers te schieten toen die voorbij reden. De Duitsers vuurden terug en daarbij kwamen 11 Nederlandse soldaten om het leven. De overledenen werden opgebaard in het brandspuithuisje op het Kerkplein (nu het Kunstgilde). Het monument ter nagedachtenis aan deze omgekomen militairen staat aan de overkant van de weg, op de plek van het vuurgevecht en op de Oude begraafplaats op het Kerkplein.

Sla rechtsaf naar de Boerenbuurt

Rij over de Boerenbuurt naar fietsknooppunt 19

- 3) Op veel van de boerderijen die u hier aan de Boerenbuurt ziet, waren tijdens de mobilisatieperiode in 1939 en begin 1940 Nederlandse soldaten ondergebracht.

Rij over de Nieuwe Steeg naar knooppunt 11.

Rechtsaf richting knooppunt 12 (over de Broekhuizerlaan).

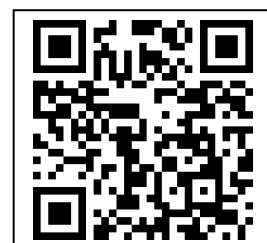
Steek de rotonde over en dan links de provinciale weg richting Doorn.

- 4) Net nadat u de rotonde afgereden bent ziet u links aan de overkant de villa, waar tijdens de oorlog de Duitse Ortskommandant woonde. Een Ortskommandant is een autoriteit en regelde huisvesting voor militairen en zorgde voor de infrastructuur in een gebied. Aan de andere kant van de rotonde stond in de oorlog hotel De Donderberg. Daar hielden de Duitsers bijeenkomsten en waren Duitse militairen ondergebracht.

Rij rechtsaf bij “groene entree Hoogstraat”. Rij door tot aan het poortgebouw aan uw rechterhand.

- 5) Tijdens de oorlog was hier de Arbeidsdienst gevestigd. Deze dienst was in 1940 door Seyss Inquart opgericht om de vele werkloze Nederlandse militairen en burgers op vrijwillige basis aan het werk te zetten. Vanaf 1942 werden mannen en vrouwen tussen de 18 en 23 jaar verplicht om zich bij de Arbeidsdienst te melden. De mannen werden aan het werk gezet met graafwerkzaamheden aan het oostfront. Vrouwen werden in Nederland tewerk gesteld met huishoudelijke werkzaamheden in Duitse kazernes.

Volg de Hoogstraat, die overgaat in de Wijkerweg.

Rij door tot het einde en sla daar rechtsaf.

Steek de provinciale weg over en ga dan rechtsaf, richting Leersum.

Ga bij hm paal 60,6 de parallelweg op (Valkenheide) en volg deze weg.

Ga rechtsaf richting “de Spil” en “Anna Huis Mees”.

Ga 1^e links (half verharde weg). Links, achter de coniferenhaag ligt de begraafplaats die u kunt bezoeken. De ingang is rechts van de coniferenhaag.

- 6) *Begraafplaats Valkenheide.*

U krijgt nu het verhaal te horen wat er vooraf ging aan ‘dolle dinsdag’. De Leersumse burgemeester jhr. Vd Bosch weigerde in mei 1944 namen van inwoners aan de Duitsers te geven. Deze mannelijke inwoners zouden worden ingezet voor graafwerkzaamheden. Omdat de burgemeester weigerde de namen te geven, werden hij en zijn secretaris gearresteerd en gevangengezet in Utrecht. In augustus 1944 werden zij vrijgelaten en de burgemeester dook onder in de Betuwe. Er was inmiddels een nieuwe burgemeester in Leersum, de NSB-er De Boer.

5 sept 1944 wordt ook wel “**dolle dinsdag**” genoemd: op radio Oranje was een toespraak van Minister-president Gerbrandy, waarin hij vertelde dat Nederland door de geallieerden was bevrijd. Dat bericht klopte niet, maar het verzet van Leersum heeft toen wel

NSB-burgemeester De Boer ontvoerd en naar Valkenheide gebracht. Daar werd ook de gevangengenomen NSB-burgemeester van Wijk bij Duurstede heengebracht. Drie dagen later, op 8 september 1944 werden de gevangen genomen NSB-ers in Valkenheide bevrijd door de Duitsers en werd de directeur van Valkenheide, dhr. Noordam geëxecuteerd. Het graf van directeur Noordam is hier op de begraafplaats te vinden. In september 1944 werd vervolgens het huis van de burgemeester V.d. Bosch in Leersum in brand gestoken uit wraak voor de ontvoering van de NSB-burgemeester. De burgemeesterswoning brandde geheel af en is nooit meer opgebouwd.

Ga rechtsdoor op de half verharde weg en rechtdoor over de asfaltweg. Aan uw rechterhand is het museum Valkenheide.

Het museum Valkenheide is zeker een bezoek waard.

Vervolg op de asfaltweg. Aan het einde naar links.

Aan het einde naar rechts, de Scherpenzeelseweg op.

Volg de Scherpenzeelseweg tot ANWB paal 20590 en sla daar rechtsaf Altena op.

Volg deze weg, die overgaat in de Haarweg.

- 7) In 1896 was de eerste automobiel in Nederland en al snel volgde er meer. Er moest een wegennet komen. De plannen omvatten zowel het verbeteren van bestaande wegen, als ook het aanleggen van compleet nieuwe doorgaande wegen om de dorpskernen te ontlasten. Eén daarvan was de eerste autosnelweg in Nederland: de A12 van Den Haag naar Utrecht. Om dat te bekostigen werd er eerst tol geheven en vanaf 1928 werd de wegenbelasting ingevoerd. Er werd vanaf Den Haag begonnen met de aanleg.

Toen Nederland in 1940 bezet werd door de Duitsers, wilden zij de weg verder aanleggen tot aan Duitsland. De verantwoordelijk minister overleed echter in 1942 en Albert Speer zou de rijksweg verder aanleggen. Maar in 1943 besloot Hitler om de Atlantikwal aan te leggen en alle mankracht en materieel moest daarvoor ingezet worden. De bouw van de rijksweg kwam stil te liggen. Nederlanders noemden de weg het 'hazenpad' omdat de Duitsers over deze zandweg snel naar Duitsland zouden kunnen. Pas in 1959 werd de rijksweg afgemaakt en geschikt voor auto's.

Bij ANWB-paal 21710 rechtsaf de Heulweg, richting knooppunt 71.

Eventueel een pauzeplek bij restaurant Het Leersumse Veld.

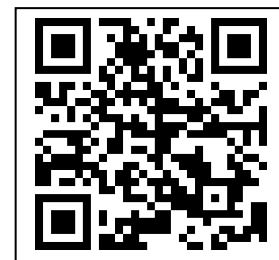
Vervolg de Heulweg richting knooppunt 71.

Ga bij paddestoel 21043 richting Leersum.

Rij over de camping en hou rechts aan, het fietspad Heulweg op. U rijdt het bos in.

Bij paddestoel 22402 richting Doorn/Driebergen. Als u 2 x een wildrooster bent gepasseerd, ziet u links een pad: het Kors Paterpad.

8) Kors Pater was boswachter/jachttopziener bij Staatsbosbeheer en was verantwoordelijk voor het gebied 'Het Leersumse veld'. Hij woonde met zijn gezin in een huis op de grens van Leersum en Maarsbergen, in het bos aan de Leersumse plassen. Dhr. Pater was tijdens de 2^e Wereldoorlog lid van de verzetsgroep Maarn. Hij was voor de duivel niet bang en zeker niet voor de Duitsers. Hij werd op handen gedragen door verschillende verzetsgroepen uit de omgeving. Diverse keren kwam Kors in conflict met de bezetter, die weer eens een bezoekje aan zijn huis deed. Met zijn kalme gedrag liet hij zich niet gek maken en deed gewoon wat hij moest doen: zo snel mogelijk die Duitsers weg werken.

Vele mensen uit de omgeving wisten niet dat hij bijzondere onderduikers verborgen hield op het Leersumse veld en thuis. Zijn zoons, Wulf en Marinus, waren vrijgesteld voor de Arbeidsdienst in Duistland, omdat zij landbouwers waren en hier nodig waren. Deze twee broers waren ook lid van de Binnenlandse Strijdgroep Maarsbergen en bouwden in het gebied op twee plekken onderkomens voor de verzetsgroep Maarn en Leersum. Dit gebeurde allemaal in het "Sperrgebied", dus verboden gebied, onder de neus van de bezetters. In deze onderkomens werden wapens en munitie, maar ook vluchtelingen verborgen gehouden. Het verzet hield daar ook zijn oefeningen en besprekingen.

Na de oorlog is er een pad in het bos naar Kors Pater vernoemd, tussen de Heulweg en de Utrechtsebaan in het gebied van Staatsbosbeheer.

Blijf rechtdoor rijden (dus niet het Kors Paterpad op). Bij knooppunt 71 richting knooppunt 12.

9) Aan de rechter kant ligt, achter het hek "Breeveen". Dit is het gebied van Utrechts Landschap. Iets na de bocht is er een hek om in het gebied Breeveen te komen. U kunt daar uw fiets neer zetten en door het hek gaan. U ziet een groot uitgestrekt heidegebied. Als u na het hek het pad rechts op gaat, ziet u na 100 à 200 meter aan weerszijden van het pad kuilen en geulen. Dit zijn restanten van loopgraven en schuttersputjes uit de 2de Wereldoorlog en de Koude Oorlog. Deze loopgraven zijn, als oefenterrein, door de Duitse bezetter gegraven en tijdens de Koude Oorlog door Nederlandse Mariniers gebruikt.

In het Leersumse veld werden door de Duitsers ook betonnen platen in de vorm van een schip gebouwd. Duitse piloten konden zo oefenen in het bombarderen. Aan boord hadden de vliegtuigen betonnen oefenbommen. Aan de zijkanten van die bommen waren gleuven gemaakt, waarin een glazen buis lag met daarin een chemische vloeistof. Als de oefenbom gedropt was, braken de glazen buisjes en werd de chemische vloeistof met zuurstof vermengd. Dat gaf een gekleurde rookpluim, zodat de piloten konden zien of de bom op de juiste plek was gedropt.

Vervolg weer langs het hek van Breeveen. **Sla linksaf richting knooppunt 68.**

Bij paddenstoel 22307 rechtsaf de M.C. Verloopweg op, richting Leersum.

10) Hier, op het hoogste punt, stond een theehuis die door de Duitse militairen als uitkijkpost werd gebruikt

Ga 2^e links, de Plaggeberg op. Rij door (doodlopende weg op). De weg gaat over in een half en onverharde weg. Blijf doorrijden tot aan de voorzijde van het Bosbad Leersum.

Ga rechtsaf de Scherpenzeelseweg op. U rijdt langs de **Movalaan**.

11) Hier hoort u de gebeurtenissen die de geschiedenis in zijn gegaan als het **Drama van Leersum**. Op 5 mei 1945 gonsde een gerucht door het land dat de bevrijding nu eindelijk eraan zat te komen. Het verzet in Leersum besloot bij elkaar te komen bij de steenfabriek Mova. De fabriek zou het verzamelpunt voor het verzet zijn, maar de avond ervoor waren hier Duitse parachutisten aangekomen. Drie verzetsmensen werden onderweg hiernaartoe bij het Galgenbos in Leersum staande gehouden door Nederlandse SS-ers, die verbleven in huizen aan de Lomboklaan. Er volgde een vuurgevecht, waarbij de drie verzetsmensen en een SS-er, Rutjes genaamd, werden gedood. Door de SS-ers werden daarop willekeurige burgers aangehouden en naar de Lomboklaan gebracht. Ook verder in het dorp werden mensen gearresteerd en verzameld op het veldje van Putman in het dorpscentrum. Een paar andere verzetsmensen kwam wel aan, hier bij de steenfabriek, maar werden verrast door de Duitsers. Twee verzetsmensen, de broers Van Dijk, werden hier op de vlucht gedood.

De gevangenen aan de Lomboklaan werden afgevoerd richting Doorn. Onderweg werd de stoet ingehaald door generaal Blascowitch die kort daarvoor in Wageningen de capitulatie had getekend. Hij beval dat deze gevangenen vrijgelaten werden. Later die dag werden de gevangenen van het veldje van Putman te voet afgevoerd en ter hoogte van de Lomboklaan werden ze toegesproken door NSB-burgemeester De Boer die hen de vrijheid terug gaf.

Rij verder de Scherpenzeelseweg af richting Kerkplein. De laatste locatie van deze fietstocht vindt u tegenover de muziekkapel op het Kerkplein door de oude begraafplaats op te lopen. Daar vindt u een oorlogsmonument en daar tegenover het graf van een verzetsstrijdster. U kunt daarna eindigen op het Kerkplein.

12) Oude begraafplaats

Hier op de oude begraafplaats is dit oorlogsmonument ter herinnering aan de gesneuvelde soldaten van het Nederlandse leger. De omstandigheden waaronder zij overleden zijn, hoort u als u op de Rijksstraatweg fietst. Tegenover dit monument is het graf van jonkvrouw Jeanne Pauw van Wieldrecht. Zij was in de oorlog koerierster voor het verzet en op 23 sept 1944 fietste ze tussen Leersum en Doorn en werd ze gezien met een Duitse soldaat. Daarna was ze spoorloos verdwenen. Een paar dagen na haar verdwijning werd door een Duitse soldaat, Matthias Haffner genaamd, wel een damesfiets en dameshorloge te koop aangeboden, maar hij ontkende iets met de verdwijning van Jeanne te maken te hebben. Twee jaar later, in de herfst van 1946 werd haar lichaam in het bos gevonden met een schotwond in haar schedel. Haffner werd op de opsporingslijst geplaatst, maar hij is nooit gearresteerd.

Tot slot. U kunt uw ervaring delen op onze website:
<https://historischefietstochtleersum.jouwweb.nl/slot>

Hartelijk dank dat u heeft deelgenomen aan deze fietstocht.

